

Jak rozpoznać postacie przedstawione na obrazach lub w rzeźbie? Jak odczytać symboliczne znaczenie przedmiotów? Z pomocą przychodzi **ikonografia**, czyli nauka pomocnicza historii sztuki, zajmująca się treścią obrazów, ich tematami, motywami. Słowo „ikonografia” pochodzi z języka greckiego, w którym *eikon* oznacza obraz, a *graphé* – pisać. Do zadań ikonografii należy także rozpoznawanie **postaci, personifikacji, symboli, atrybutów**.

Poznajmy ikonografię dzieł Jacoba Mertensa i krakowskich malarzy działających około roku 1600.

Ważnym ośrodkiem artystycznym w XVI i XVII wieku była **Antwerpia** – miasto w katolickiej części Niderlandów. To właśnie z tego terenu przybył do Krakowa Jacob Mertens, a wielu artystów czerpało inspiracje od tamtejszych twórców.

ZADANIE 1

Dzieła malarzy eksponowane na wystawie obfitują w przedstawienia biblijne oraz hagiograficzne, czyli związane z żywotami świętych. Ich bohaterowie zazwyczaj wyróżniani są na obrazach poprzez świetliste poświaty. Mogą one otaczać albo ich głowę, albo całą postać.

Wskaż na reprodukcji poniżej nimby. Czy potrafisz rozpoznać przedstawione postacie?

Aureola to poświata otaczająca postać świętego. W języku łacińskim *aureolus* oznacza tyle co „złocisty”

Nimb to rodzaj aureoli występującej wokół głowy. Nazwa pochodzi z języka łacińskiego, w którym *nimbus* oznacza „chmurę”.

„Samotrzcę” w dawnej polszczyźnie oznaczano „we troje”, „w trzy osoby”

ZADANIE 2

Lilie to kwiaty, które w ikonografii chrześcijańskiej symbolizują czystość i niewinność.

Czy masz swój ulubiony kwiat lub inną roślinę? Jakie masz z nimi skojarzenia? Może symbolizują dla Ciebie coś szczególnego?

ZADANIE 3

Na obrazie przedstawiono Matkę Boską w otoczeniu ludzi z różnych stanów społecznych.

Postaci te można zidentyfikować po elementach stroju. Przypatrz się wizerunkom z obrazu i wstaw przy nich odpowiednie numery.

1. kardynał – kapelusz kardynalski
2. król – korona
3. papież – tiara
4. panna – wianek
5. mężatka – podwika i rańtuch
6. królowa – korona
7. biskup – infuła

Do zidentyfikowania postaci bardzo często przydaje się wiedza z zakresu **kostiumologii** (w języku francuskim *costume* oznacza „strój”, a w greckim *lógos* znaczy „słowo”, „mowa”). Kostiumologia to nauka zajmująca się historią ubiorów.

ZADANIE 4

Malarze często aktualizowali swoje obrazy poprzez malowanie bohaterów we współczesnych sobie strojach lub poprzez umieszczanie danego wydarzenia w scenerii znanego sobie miasta.

Czy dzięki budowlom przedstawionej w głębi obrazu rozpoznasz, w jakim mieście rozgrywa się akcja *Zmartwychwstania*?

ZADANIE 5

Znajdź na obrazie atrybuty, które świadczą, że św. Hieronim:

- * według legendy wyciągnął skórę z łapy lwa, a wdzięczne zwierzę przy nim pozostało
- * był uczonym i przetłumaczył Biblię z języka hebrajskiego na łaciński

ZADANIE 6

W jaki sposób przedstawić coś, czego nie można zobaczyć, np. emocje, wady, zalety, cechy charakteru?

Artyści wiedzieli to od wieków – służyła im do tego **personifikacja**. Za jej pomocą umieli zobrazować np. najważniejsze, pozytywne cechy zwane w chrześcijaństwie cnotami kardynalnymi lub głównymi. Na medalu zostały przedstawione dwie z nich, czyli **personifikacje Roztropności i Męstwa**.

Przyjrzyj się uważnie medalowi Mikołaja Zebrzydowskiego i podpisz personifikacje. Poznasz je po **atrybutach**, czyli charakterystycznych przedmiotach, po których możemy zidentyfikować daną postać: Męstwo trzyma kolumnę, a Roztropności towarzyszy wąż i lustro.

Ilustracje:

Jacob Mertens, *Święta Anna Samotrzec*, około 1600, Kraków, bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, fot. Paweł Gąsior

Matka Boska Różańcowa, 1599, Sandomierz, kościół Dominikanów św. Jakuba Apostoła, fot. Tomasz Śliwiński

Święty Hieronim pokutujący, początek XVII wieku, Kraków, klasztor Jezuitów przy kościele św. Barbary, fot. PIDZ UPJPI

Tobiasz Fendt (?), *Zmartwychwstanie Chrystusa*, przed 1576 (?), Kraków, Zamek Królewski na Wawelu, fot. Tomasz Śliwiński

Paul Baudarth, *Medal z portretem Mikołaja Zebrzydowskiego*, 1601, Wrocław, fot. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Muzeum Książąt Lubomirskich

Autorka: Magdalena Gacek

Redakcja: Joanna Ziętkiewicz-Kotz

Opracowanie graficzne: Karolina Ciepielewska

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

**ZAMEK
KRÓLEWSKI
NA WAWELU**